

СИМЕОН ХАДЖИКОСЕВ
ЕКЗИСТЕНЦИАЛНАТА КРИЗА
НА ОТЧУЖДЕНИЯ ЧОВЕК

chitanka.info

Дейвид Стори е един от най-изтъкнатите съвременни английски писатели. Без да го причисляват към някогашните „сърдити млади хора“, той принадлежи към тяхното поколение и влезе в литературата с тяхната неудовлетвореност от английската социална действителност.

Писателят, който наскоро ще навърши 50 години, е автор на седем романа и четири пиеси и те го нареждат сред най-интересните представители на днешната английска литература. Макар че дебютира твърде млад, преди да се ориентира към литературата, Д. Стори, който е син на миньор, е натрупал значителен жизнен опит като професионален футболист, строителен работник и учител.

Още първият му роман, „Спортен живот“, му спечелва голяма известност и признание. През 1960 г. той е удостоен с литературната награда „Макмилън“, а филмът под същото име привлича многомилионна зрителска публика по целия свят.

Съкровено автобиографичен, романът беше автентично свидетелство за жестоките закони на професионалния спорт в буржоазното общество. Същевременно той се възприемаше и като разгърната метафора на живота и неговите вълчи нрави в капиталистическия свят.

Следващият роман на младия писател — „Бягство в Камдън“, беше удостоен с две от най-авторитетните английски литературни награди (между които и с наградата „Съмърсет Моъм“) и окончателно наложи белетриста в съзнанието на читателите. Интересна особеност в белетристичния почерк на Д. Стори е яснотата и изискаността на слога, които влизат в странно противоречие с особената херметичност на повествованието, сближаваща го донейде с похватите на френския „антироман“ от 60-те години.

Следващите романи на Стори са „Пасмор“, „Временен живот“, „Едуард“, „Савил“ и „Радклиф“. От тях само „Савил“, удостоен с наградата „Букър“ за 1976 г., е познат на българския читател.

„Пасмор“ е третият роман на писателя и отразява по-ранна фаза от развитието му в сравнение със „Савил“. Той е типична камерно-психологическа творба, съсредоточена около кризата в живота на едно младо семейство. Както повечето от романите на Д. Стори, той носи името на главния герой, но първоначално съдържа елемент на загадка, интригуваща читателя.

В непосредствен съдържателен план „Пасмор“ е семейно-психологически роман, изследващ с несъмнена аналитичност изживяванията на главния герой. Романистът въвежда направо в нравствено-психологическата криза на Пасмор, който изпитва смътно, но непреодолимо разочарование от окръжаващия го свят. Няма никакви видими причини за разочарованието му: той няма още 30 години, притежава хубав дом, има обичана професия, приятна жена и три деца. Но Пасмор усеща, че повече не може да живее, както е живял. В същност думата „разочарование“ едва ли е най-точната, неговото състояние се приближава повече до латинското *taedium vitae*, отвращение от живота, отегчение от безсмислието на битието.

Но зад видимостта на психологическата ситуация Колин Пасмор е своеобразен „човек без качества“, отчужден от окръжаващия го свят. В този смисъл той прилича на Мърсо от романа на Камю „Чужденецът“ и особено много на съдията-изпълнител Жан-Батист Клеман от повестта на Камю „Падението“ с когото го свързва мотивът на постепенната и наглед необяснима духовна деградация на героя. Но докато „Падението“ на Камю е философска притча, в която големият френски писател излага възгледа си за екзистенциалната самота на човека, „Пасмор“ на Д. Стори едва ли има подобни претенции.

Наистина героят на английския белетрист е напълно алиениран „човек без качества“, който не знае какво иска и от какво е недоволен. Когато околните се опитват да разберат състоянието му и му задават въпроси, най-честият отговор на Пасмор е „не зная“, „мисля, че не“. В началото на романа той е обладан от необяснимо раздражение от всекидневния семеен и служебен бит, но има и формално основание за неудовлетворението си — „неосъществените си фикс идеи“. Пред колегата си Коулс героят сам формулира проблемите си по следния начин: „Аз съм само придатък към цял низ от поколения с неосъществени фикс идеи. Аз съм главата на една толкова дълга гъсеница, че ако се опиташ да я измъкнеш от дупката ѝ, ще си останеш там до... не знам кога. — Той разпери ръце, вторачен с цялото си обаяние в Коулс. — Всичко се свежда само до едно, Артър — как да подходи човек към изневярата така, че да я вмести в традиционните рамки на семейството.“

Колин Пасмор вярва, че изневярата е излаз от неговото критично състояние и е духовно узрял за авантюра. Когато случаят го среща с

Хелън, той проявява инициатива, наема апартамент и я прави своя любовница. Първоначално повишеното му самочувствие и усещането му за вина възвръщат нежността към съпругата му Кей, но равновесието, постигнато от героя, е твърде нетрайно.

От своя страна, Хелън е също „човек без качества“. Тя остава за читателя почти безизразен манекен, не са ясни дори мотивите, поради които става любовница на Пасмор. Не влага никакви чувства, нито морален ангажимент във връзката си с него. Единственото, с което се запомня, е известна вулгарност, подхождаща на безразличието ѝ към света и хората.

Изневярата не носи очакваното удовлетворение на Пасмор и неизбежно го тласка към следващата му погрешна стъпка — признанието на връзката с Хелън пред нищо неподозиращата Кей.

Най-същественият недостатък на потомствения пролетарий Пасмор, станал интелегент, е неговата себичност. Героят се отдава на разрушителната си апатия с хладно безразличие, проявявайки пълна безотговорност към жена и деца. Това е егоизъм, напълно неприсъщ на класата, от която произхожда, и писателят не пропуска случая да го обвини. Когато Пасмор и Кей са пред развод, героят предприема пътуване до родното си миньорско градче, за да извести близките си за това. Всички те единодушно го осъждат за решението му, а баща му го прогонва и му забранява да стъпи повече в родния си дом.

Не можем да съдим със сигурност до каква степен романът на Стори е автобиографичен, но няма съмнение, че писателят е вплел в него и свои лични преживявания. Той не се идентифицира напълно с интелегента Пасмор, щом го осъжда така сурово. И в това отношение Стори е близък по дух до някои от бившите „сърдити млади хора“, които критикуваха съвременното английско общество от позициите на работническата класа.

Но състоянието на героя може да бъде погледнато и от друга гледна точка — като психопатологично. Предполагам, че специалистите биха могли да назоват съвсем точно депресивната меланхолия, която обсебва Пасмор и постепенно го отчуждава от най-близките му. Проследяването на това болезнено депресивно състояние е осъществено от белетриста с голямо психологическо проникновение.

Във втората част на романа е показано разпадането на личността на Пасмор. Още в първата част авторът подсказва това чрез находчива

метафора — Колин вижда лицето си, разделено на две, в счупеното огледалце на баща си и не е в състояние да съедини двете половини. Изоставен от Хелън, забравен от децата си, той изпада в напълно безволево състояние, граничещо с лудостта. Но въпреки това Пасмор страда. Когато съпругата му Кей охлажда напълно към него и се свързва с Фаулър, героят преминава и през ада на ревността. В най-ниската точка на падението си той стига до полицейския участък, тъй като е заподозрян в скитничество, а след това напада в почти безпаметно състояние на пълно безразличие към околния свят.

Кризата, която изживява Пасмор, има определени психофизиологически предпоставки и ние оставаме удивени, че той нито веднъж не търси съвета и помощта на психиатър. Но тази криза се корени в по-общ план в разпадането на социалните връзки между хората в съвременното буржоазно общество. В отчуждаването на най-близките, в невъзможността им да прехвърлят мостове на съчувствие и разбирателство над бариерата на алиенацията, егоизма и бездушието. В този смисъл романът на Д. Стори е вярна и същевременно остро критична анамнеза на личността и екзистенциалните ѝ проблеми в днешното „Консумативно“ буржоазно общество.

Макар че в някои от главите от втората част има добре премерени трагикомични акценти, тези страници, в които е изобразен невъзвратимият наглед упадък на героя, оставят тягостно впечатление. В това отношение Д. Стори Сякаш върви по дирите не на концептуално мислещия Камю, а на проникновения реалист Толстой („Живият труп“).

Третата част на романа, състояща се само от една глава, е контрапункт на предишните две и своеобразен епилог. В нея писателят отново отвежда героя си в малкото миньорско градче при близките му, за да узнаем, че той е преодолял тежката духовно-психологическа криза и се е завърнал при семейството си. Този компенсаторен финал се възприема почти с облекчение — толкова тягостно е впечатлението от деградацията на героя.

Ограничено би било тълкуването на романа като утвърждаване на традиционните морални ценности и на първо място — на семейството. Д. Стори няма нищо общо с лицемерния пуритански морал на английското буржоазно общество. Няма съмнение обаче, че той се опира на нравствения опит и на моралните традиции на

работническата класа като трудно постижим идеал за междуличностни отношения в условията на задълбочаваща се алиенация и разпад на социалните контакти между хората.

Независимо от националната и социалната багра на романа, той третира и съвременни общочовешки проблеми, доколкото кризата в отношенията на Колин и Кей притежава и по-обобщен смисъл, засяга трайни проблеми на съпругеската двойка.

„Пасмор“ не е шедевър на съвременния психологически роман, а просто една добре написана книга, която сигурно ще допадне и на българския читател. След нейната поява Дейвид Стори ще стане — убеден съм в това — един от представителите на съвременния европейски роман, чиито следващи книги ще бъдат очаквани с интерес и нетърпение.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.